

ΝΟΥΜΑΚ

ΕΦΗΜΕΡΙΔΑ

ΔΙΕΥΘΥΝΤΗΣ

ΠΟΛΙΤΙΚΗ-ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ-ΦΙΛΟΣΟΦΙΚΗ

Δ. Π. ΤΑΓΚΟΠΟΥΛΟΣ

ΧΡΟΝΟΣ Δ'. | ΑΘΗΝΑ, Κυριακή 17 του Δεκέβρη 1906 | ΓΡΑΦΕΙΑ: Δρόμος Οικονόμου άριθ. 4 | ΑΡΙΘ. 226

ΣΤΟ ΣΗΜΕΡΝΟ ΦΥΛΛΟ:

- ΨΥΧΑΡΗΣ. Μικρός πρόλογος (τέλος).
 ΕΥΡΥΔΙΚΗ Ι. ΕΜΜΑΝΟΥΗΛ. Γράμματα του χωριού.
 Γ. ΞΕΝΟΠΟΥΛΟΣ. Μικρή άπολογία.
 ΗΛ. ΒΟΥΤΙΕΡΙΔΗΣ. Ο Ίσκιος του Παθαμένου (συνέχεια).
 ΩΜΕΡΙΤΗΣ. Έργα και ήμεροι. — Τα χάλια μας.
 ΔΙΟΝΥΣΙΑΚΟΣ. Καίρινες γραφές.
 ΠΟΙΗΜΑΤΑ. Δέαντος Ηαλαμής, Π. Λέφας, S. P. P.
 Δ. Π. Τ. Φαινόμενα και Πρόματα. (Αποκάλυψη κι Αντιγράψης—Άπολογία στην Άπολογία - Τα Πετούσεια — Ένα ήρθο γλωσσολογικό).
 Η ΚΟΙΝΗ ΓΝΩΜΗ—ΦΟΝΟΠΑΖΑΡΟ ΒΔΟ ΜΑΣΙΑΤΙΚΟ—Ο,ΤΙ ΘΕΛΕΤΕ— ΝΕΟΕΛΛΗΝΙΚΑ ΓΡΑΜΜΑΤΑ ΧΩΡΙΣ ΓΡΑΜΜΑΤΟΣΗΜΟ.

ΨΥΧΑΡΗΣ

ΜΙΚΡΟΣ ΠΡΟΛΟΓΟΣ

(Η άρχή του στο περασμένο φύλλο)

Όταν κατεβαίνω στην Άθήνα, όταν πάω σε κανένα σαλόνι φιλικό, έτοιμος είμαι πάντα να μιλήσω ρωμαίικα. Με ξέρουνε για δημοτικιστή, κ' οι καλές οι κυρίες, για να μη μου χαλάσουνε το χάρτι άρχινούνε τα ρωμαίικα μαζί μου. Του κάκου! Πέντε λεπτά δέν περνούνε και πιάνουνε τα γαλλικά. Τα μιλούνε μάλιστα πολυ ώραία. Είναι και γνωστό, ίσια ίσια στα σαλόνια, πώς τυχαίνει κάποτες ένας Ρωμιός, άξαφνα ένως πλουτισμένος, που από παιδι δέν έλαβε την καταλληλη ανατροφή, να σου κάμη κανένα χοντρούτσικο λάθος στα γαλλικά. Όλοι το παρατηρούνε κ' έπειτα θα σου το αναφέρουνε, να τον περιγελάσουνε. Κι από κει βγαίνει, όχι μονάχα πώς τα παίζουνε τα γαλλικά στα δάχτυλά τους, μα και το περίεργο τούτο, που ένας άμόρφωτος θαρρεί πώς δείχνει μόρφωση κ' εβγένεια, θέλει κιόλας να φαντάζη με τα γαλλικά περισσότερο παρά με την καθαρέβουσα.

Λοιπόν εγώ που είμαι ο αίρσειάρχης, ο άντεθνικός, ο προδότης, το τέρας, εγώ λοιπόν ο Παρισιάνος, έρχομαι και σας λέω «Άφήστε τα γαλλικά. τα ρωμαίικα να μιλούμε που τα δίψασα». Και τόντις, αν έχετε το σπουδαίο το σκοπό να μιμηθήτε τη Γαλλία, έλατε μαζί να καλλιεργήσουμε τα ρωμαίικα, όπως καλλιεργήσε η Γαλλία τα Γαλλικά της. Τέτοια μας διδάσκει ο πολιτισμός. Μήπως όμως δε χρειάστηκα και γώ να πολεμήσω με τον έαφτό μου; Πρέπει τώρα να σας ξομολογηθώ; Και γώ τα γαλλικά τάκουσα πάντα να τα μιλούνε οι κοί μου. Ο πατέρας μου κ' η μητέρα μου γαλ-

κικά μιλούσανε το περισσότερο. Με τον πατέρα, μίλησα πάντα γαλλικά. γαλλικά του έγραφα και γαλλικά μου άπαντούσε. με εξαδέρφες μου, γεννημένες στην Πόλη, στην Πόλη αναθρεμμένες, γαλλικά μιλούμε και τί να σας τα πολυλογώ; Μόνο με τη μακαρίτισσα τη γιαγιά μου, που εΐτανε του παλιού καιρού γυναίκα, μιλούσα τα ρωμαίικα. Τα ρωμαίικα τα είχαμε για γλώσσα παρακατιανή που τη μιλεί κανείς, σαν δέν ξέρι. ακόμα καμιάν άλλη, σαν είναι ακόμα μικρός. Βλέπετε όμως πώς τα γαλλικά μου μάθανε τα ρωμαίικα — μα κ' έγιναν μεγάλος.

Είναι αδύνατο είτε στην Άθήνα είτε στην Πόλη, άμα πιάσης κουβέντα με ανθρώπους καλλιεργημένους, αδύνατο, στις δέκα λέξεις, να μη σου πούνε και μια γαλλική. Το περίεργο είναι που τις περισσότερες φορές αναγκάζονται κιόλας να παραδεχτούνε χίλιες λέξεις γαλλικές. Άς αφήσουμε τις λέξεις που έρχονται στην Ελλάδα ή στην Άνατολή με τα πράματα που δηλώνουνε, τις λέξεις που τις φέρνει μαζί του πότε το έμποριο, πότε η βιομηχανία, πότε η μόδα. Ίδου μια φράση που άκουσα τις προάλλες από έναν Έλληνα καλλιεργημένο και που ζή στην Άθήνα. «Βεβαίως! Άφτοι μήτε άρτ γνωρίζουνε μήτε γράμματα». Η φράση από τις πιο χαρακτηριστικές μου φάνηκε. Πώς σας φαίνεται και σας; Η καθαρέβουσα, δέν είδα ποτέ μου να σκοτίστηκε με την τέχνη δέν είδα να δοκιμάσε ποτέ της να δείξη του δύστυχου του Ρωμιού τί πράμα είναι η τέχνη, πώς την έννοούσανε κ' οι άρχαιοι. Ο Χατζηδάκης κατέβασε αλάκαιρους τόμους για το ζήτημα το γλωσσικό, που σα δε γελιέμαι, είναι και ζήτημα τέχνης. δέν πιστέβω ούτε η λέξη τέχνη να βρίσκεται στα βιβλία του. Ωστόσο δε δισταξε, δε φοβήθηκε, δέν τρώαζε, στοιβάζοντας κόλλες χαρτί για τη γλώσσα, να σωπάση δλότελα για τις Μούσες τις ιερές, μα και τις απαραίτητες, άμα βγαίνει στη μέση τέτοιος άγώνας. Μήτε το στοχάστηκε πώς Μούσα και Γλώσσα είναι αδερφές, μήτε θα το καταλάβη πώς άπορούμε. Ο δάσκαλος, την τέχνη την έχει, το κάτω κάτω, για δέφτερης άράδας άντικείμενο. Ξέρι μόνο γράμματα. η μαγκική άφτη λέξη για το δάσκαλο σημαίνει ό τι θέλεις, μάθηση, επιστήμη, σοφία, φρόνηση, χρηστά ήθη, έλληνισμός, πατριωτισμός κι έλληλουσία. «Γράμματα, γράμματα να μάθης», θα πη ο πατέρας του γιού του. Λοιπόν άρπάζει τη λέξη ο Ρωμιός και σου τη λείει ρωμαίικα, γράμματα. Μα τη λέξη τέχνη, δέν την ξέρι. Την ξέρι μόνο γαλλικά, γιατί από τη Γαλλία πήρε ο νους του και κάποιαν αντίληψη της τέχνης. Η τέχνη για τον καλλιεργημένο το Ρωμιό, λέγεται σήμερα άρτ. Μπορεί μάλιστα να πη κανείς, χωρίς τάχα να το πη για να παραδοξολογήση, πώς η λέξη τέχνη ξανάγινε

λέξη έλληνική, άφτου βγήκανε στο δημόσιο οι δημοτικιστάδες. Άφτοι άναμεταξύ τους για άρτ δε μιλούνε. μιλούνε για τέχνη, επειδή προσπαθούνε ίσια ίσια να κάμουνε τέχνη δική τους.

Να σας αναφέρω τώρα κ' ένα κείμενο για όρους επιστημονικούς, να πιστήτε δλότελα πιά. Διάβασα στην Β. Ζ. (XV, 1906, σ. 505) κάποιον γράμμα του φίλου μου Παπαδόπουλου Κεραμεία, όπου ξεσήκωσα και την άκόλουθη φρασούλα. «δσον δια το μισκήνης... το άληθές είναι ότι είναι πλέον λέξις naturalisée και των Τούρκων και μάλιστα tres populaire με την έννοιαν ακακορίζικος, τιποτένιος, φτωχός» κτλ.». Μην ξεχνάτε πώς είναι γράμμα, γράμμα στην καθαρέβουσα, και παρατηρήστε, τί φυσικά που του έρχονται άμέσως οι όροι naturalisée και populaire. Ένας δημοτικιστής θα τώγραφε πολιογραφημένη το πρώτο, δημοτική, ως είναι και πάγκοινη, το δέφτερο — η θέσπανε το κεφάλι του όσπου να βρη να το πη ρωμαίικα.

Με δυό λόγια. Θέλει ο κ. Χατζηδάκης να γράφουνε τη γλώσσα ατών αΐθουσών, των καλλιεργημένων τη γλώσσα; Επειρημέω. Άς τη γράψη όμως πρώτος ο ίδιος η δέν μπορεί ως τον παρακαλίσει, όσοι πιστέβουνε το Χατζηδάκη, να κοπιάση, προτού ανακατεφτη σε ζήτημα που δουλειά του δέν είναι, να κοπιάση και να μας συντάξη μια γραμματικούλα — τί του κοστίζει; — της γλώσσας των αΐθουσών, να το ξεδιχλίσουμε στο τέλος και μεϊς, ποιούς κανόνες ακολουθεί.

Πιστέβουνε το Χατζηδάκη, γιατί ο Χατζηδάκης έγραψε κάμποσα βιβλία που έχουνε την αξία τους. Είναι καλός γλωσσολόγος. Μα εγώ θαρω πώς έκαμε όνομα ο Χατζηδάκης και για κάτι άλλους λόγους που ίσως και να μην τους ψυχολογήσανε άκόμη και κείνοι που τον παινούνε. Η άλήθεια είναι που σαστίσανε. Εΐτανε ο κόσμος μαθημένος στην Έβρώπη, όλο ύπερβολές κι όλο ύπερβολικά νάκούη από την Ελλάδα. Μήπως κι ο μακαρίτης ο Άθανάσιος Χριστόπουλος δέν έκαμε μια «Γραμματική της αΐολοδορικής, ήτοι της όμιλουμένης τωρινής των Έλλήνων γλώσσας;» Νομίζετε τάχα πώς από τα 1805 και κάτω είχανε ιδέα πιο σωστή για τη γλώσσα; Ο Μαυροφύδης (1871) πολυ πιο προκομμένος από το Χριστόπουλο δε φάνηκε. Άμα για τη γλώσσα το ζήτημα, δέν εΐτανε πια η δημοτική δημοτική, παρά γλώσσα που βαστούσε από τον Όμηρο, τί λέω; που τη μιλούσε ίδια κι άπαραλλάχτη ο Όμηρος. Άξαφνα βγήκε ο Χατζηδάκης. Εΐπε το σωστό. Δε το εΐπε πρώτος (κ. στο τέλος το 'Απόσπωμα γ').) μα το εΐπε όπως έπρεπε να το πη, μεθοδικά, επιστημονικά και μπόλικά. Έδειξε πώς με τους αΐολισμούς, τους δωρισμούς, τους ιωνισμούς η δημοτική μας δέν έχει τίποτα να κάμη, πώς